

HIVATALOS KOMMUNIKÁCIÓ A DIGITALIZÁCIÓ KORÁBAN

FORMAL COMMUNICATION IN THE AGE OF DIGITALIZATION

BÓDI ZOLTÁN¹

Absztrakt: Az internetes és digitális kommunikáció korszakában az igazságszolgáltatás, a végrehajtó és a törvényalkotó hatalmi ág kommunikációja új környezetbe került. A hivatalos kommunikáció szakterületeinek hozzáférhetősége és nyilvánossága megnőtt, a közérthetőség igénye a média és az érintett állampolgárok részéről is egyre határozottabban jelentkezik.

Tanulmányomban áttekintem a hivatalos kommunikáció digitális korszakra jellemző nyilvánossági formáit, és a közérthetőség követelményeit, valamint az azoknak való megfelelést vagy éppen a megfelelés akadályait.

Felvázolom azokat a főbb nyelvstratégiai lépéseket, amelyek elvezethetnek addig, hogy a külső hivatalos kommunikáció hozzáférhetőbb, közérthetőbb, hatékonyabb lehessen.

Kulcsszavak: átlátható állam, állampolgárbarát közigazgatás, szolgáltató állam, közérthetőség, információs társadalom, nyilvánosság, bürokrácia

Abstract: In the age of digital and online communication the executive, legislative and judicial branches of government have been placed into a new context. The accessibility and publicity of the fields concerned with formal communication have increased, and the need for clarity in communication is being articulated more explicitly both by the media and the citizens involved.

My paper gives an overview of the forms of publicity of formal communication specific to the digital age, and the requirements of clarity: how one can meet them and what obstacles one might have to face.

Those language strategy measures are also summarised which could lead to formal communication being more accessible, clearer and more effective.

Keywords: transparent state, citizen friendly administration, service providing state, clarity, information society, publicity, bureaucracy

1. KÖZIGAZGATÁS ÉS NYILVÁNOSSÁG

Tanulmányomban azt kívánom áttekinteni, hogy a digitális kultúra és az információs társadalom korában a hivatali kommunikációval szemben milyen igények jelentkeznek, és ezeknek mennyiben felel meg a hivatalok nyelvhasználata. Bemutatom a hivatalos kommunikáció digitális korszakra jellemző nyilvánossági formáit és a

¹ DR. BÓDI ZOLTÁN, PhD
Magyarságkutató Intézet
Magyar Nyelvi Kutatóközpont
bodi.zoltan@manyasi.hu

közérthetőség követelményeit. Felvázolom azokat a főbb nyelvstratégiai lépéseket, amelyek elvezethetnek addig, hogy a hivatalos kommunikáció külső formája hozzáférhetőbb, közérthetőbb, hatékonyabb lehessen a digitalizáció korszakában.

A hivatalos kommunikáció fogalmát többféleképpen lehet értelmezni. Minden olyan irat vagy megszólalás hivatalosnak minősülhet, amelyet a megfogalmazója valamilyen szervezet, vállalkozás vagy intézmény nevében közvetít. A hivatalos kommunikáció körébe ezúttal csak a hatalmi ágak, illetve a hozzájuk kapcsolódó szervek, tehát a törvényhozó, a végrehajtó és az igazságszolgáltató hatalmi ágak kommunikációját sorolom. Kizárom jelenlegi vizsgálatomból a gazdasági szervezetek, a piaci cégek kommunikációját, mert ezeket a szervezeteket más szempontok vezérlik a kommunikációjuk során, mint a hatalmi ágakat.

Magyary Zoltán szerint a közigazgatás az állam adminisztrációja, tehát az állam szervezete, amely a közfeladatok eredményes megoldását szolgálja a jogrend keretében, a közfeladatok természetére szabott módszerekkel (MAGYARY 1942). A közigazgatás alapvető tevékenysége a végrehajtás, azaz a döntések előkészítése, meghozatala, végrehajtása, majd a folyamat ellenőrzése. Legfőbb eszközei a szervezés, a vezetés, a jogalkalmazás és a jogalkotásban való közreműködés (HAZAFI, SZAKÁCS 2016). A közigazgatás a közösségre kiható, általános érdekű ügyekkel foglalkozik, tehát nem a személyes érdekeket szolgálja. A szervei állami – tehát nem piaci, gazdasági – szervezetek. A közügyeket meghatározó jogszabályok megalkotásában közreműködik a közigazgatás – így kapcsolódik egymáshoz a törvényhozó és a végrehajtó hatalmi ág, és nyilvánvaló az igazságszolgáltató hatalmi ág kapcsolódása is. Minden közügy tehát társadalmi kommunikációs keretben értelmezhető, és jogos felvetés, hogy vizsgáljuk meg a hivatalos szervek kommunikációs tevékenységét a digitális társadalom keretében.

A közigazgatás nyilvánossága a digitális korszakban egyrészt a dokumentumok, adatok digitális formáját jelenti, másrészt az ügyek, információk digitális forrásokba rendezését. Az internetes kommunikáció korszaka megteremtette a befogadók hálózati szerveződésének minden eddigiehez képest hatékonyabb módját, a digitalizált adatok egyszerű hozzáférését, valamint az írásbeliségünk is alkalmazkodik a digitális, hálózati környezet adottságaihoz, és ezzel együtt új szövegalkotási és befogadási módok alakulnak ki (BÓDI 2005).

Mindez úgy hat a hivatali kommunikációra, hogy a közigazgatás a hagyományosan zárt, papír alapú rendszerről fokozatosan átkerül digitális és hálózati környezetbe. Egyre több közigazgatási, igazságszolgáltatási, törvényhozási információ kerül az interneten keresztül, digitális formában nyilvánosságra. A hivatalok és az ügyek elérhetőbbé váltak, de a stílusuk, nyelvhasználatuk meglátásom szerint egyelőre még nem követi a digitális nyilvánosság által támasztott közérthetőségi követelményeket.

A weboldalak váltak mára a hivatali kommunikáció alapvető információforrásává, innen tájékozódnak a közügyekkel kapcsolatban az ügyfelek. A webes kommunikációhoz a hivatalok részéről már webergonómiai és internetes kommunikációs ismeretek is kellenek, alapvető, hogy az ügyeket könnyen használható és érthető nyelvhasználatú elektronikus felületeken lehessen elintézni. Találóan fejezi ki Steve Krug ezt az általános elvárást könyve címében is: *Ne törd a fejem!* – az eredeti, angol

nyelvű cím hasonló jelentésű: *Don't make me think!* (KRUG 2008). Ezt a piaci szereplők már rég felismerték, a tevékenységük során egyre fontosabb szempont a hatékony, hatásos, érthető, a digitális környezethez is jól alkalmazkodó szövegek alkotása. A Magyar Nyelvstratégiai Intézet (MANYSI) 2018. október 4-én rendezte meg a *Gazdaság, pénzügy és szaknyelv* című konferenciáját, ahol Molnár Attila, az Aegon Magyarország Általános Biztosító Zrt. ügyfél-kommunikációs vezetője *Az Aegon Biztosító szerepe a terminológia és a pénzügyi ismeretek terjesztésében* című előadásában elmondta, hogy ha a biztosító az ügyfeleknek olyan tájékoztató szöveget küld, amely nem felel meg a digitális kommunikációs környezet adottságainak és a felhasználók elvárásainak, nem elég közérthető, akkor az ügyfélszolgálatok forgalma jelentősen megnő (MOLNÁR 2018). Ez azt jelenti, hogy a cégnek többletköltséget okoz egy rosszul megalkotott szöveg, tehát érdemesebb a digitális környezetben könnyen elérhető és érthető szöveget alkotni a kevésbé hatékony utólagos értelmezés helyett.

Egyre jelentősebb az e-közigazgatás térnyerése. Az ügyfelek és a hivatalok között ügyfélkapun keresztül zajlik a kommunikáció. A Nemzeti Adó- és Vámhivatal (NAV), valamint a földhivatalok és más hivatalok digitális formában, interneten elérhető adatbázisokat, dokumentumokat tesznek közzé webhelyükön, juttatnak el ügyfeleknek.

A digitális kommunikációs környezet biztosította nyilvánosságnak köszönhetően sok olyan dokumentum, jogszabály, hivatalos szöveg érhető el könnyen és gyorsan, amelyeknek papíron sokkal kisebb a nyilvánosságuk. Például említésre méltó az Országos Bírósági Hivatal több éve tartó törekvése arra, hogy a bíróságok elérhetősége, nyitottsága, kommunikációjának közérthetősége javuljon, a digitális jelenléte növekedjen: a weboldalukon elérhető a *Digitális bíróság* projekt leírása (<http://projektjeink.birosag.hu/digitalis-birosag>); ennek a része például a *Bírósági határozatok* gyűjteménye is, amelyben adatbázisba rendezve olvashatók évekre, évtizedekre visszamenően a bírósági határozatok, ítéletek (<https://birosag.hu/birosagi-hatarozatok-gyujtemenye>). A *Digitális bíróság* projekt keretében valósul meg az e-akta, az e-per, az elektronikus ügyintézés program is, amelynek keretében a bírósági eljárások iratait digitalizálják, és ezekbe elektronikus úton is be lehet tekinteni, digitális formában adhatják be és kaphatják meg az iratokat a felek (<https://birosag.hu/hirek/kategoria/birosagokrol/kozel-otmillio-elektronikus-irat-birosagokon>).

Jogszabályaink elérhetők digitális formában a *Nemzeti jogszabálytárban* (<http://www.njt.hu/>), a *Magyar Közlöny* számai is digitalizálva, nyilvános weboldalon olvashatók (Magyar Közlöny online – <https://magyarkozlony.hu/>), cégalapításokhoz is hozzájuthatunk több weboldalon is (pl. <https://www.e-cegjegyzek.hu/?index>, <https://www.opten.hu/ceginformacios-szolgaltatasok/cegtar>, <https://www.ceg-informacio.hu/>).

A hivatalokkal való kapcsolattartás egyre fontosabb színtere az elektronikus felület, minden hivatalnak van weboldala, elektronikus levélcíme, elektronikus formában is lehet közérdekű adatot igényelni.

A hivatali kommunikáció nyilvánosságnövekedésének alapvető oka az információs társadalom alapjaiban keresendő: itt már az információ a legfőbb szervező erő.

A könnyű és gyors információhoz jutás lehetősége megteremti ennek az igényét is. A gyors és egyszerű digitális infokommunikációs felületeken a hivatalokat is könnyen szeretnénk elérni, és a hivataltól is azt várjuk el, hogy érthetően kommunikáljon velünk, ügyfelekkel.

Az információt az adat, a tudás és a kommunikáció hármasságával határozhatjuk meg (PINTÉR 2007). Egyre több adathoz jutnak az emberek a digitális hálózati környezetben, és ezeket egyre változatosabb csatornákon, egyre több személynek kommunikálják. Egyre erőteljesebben artikulálódik az ügyfelek és a média részéről a közérthetőség követelménye.

2. KÖZIGAZGATÁSI MODELLEK ÉS A KOMMUNIKÁCIÓ

A közigazgatás működését leíró néhány modell bemutatása során kiemelem, hogy a közigazgatás működésében miként helyeződött a hangsúly egyre inkább a nyílt, átlátható működésre és a közérthető kommunikációra.

Montesquieu nevéhez fűződik a hatalmi ágak megosztásának elmélete: a törvényhozó, a végrehajtó és az igazságszolgáltató hatalmi ágak szétválasztásának elve (MONTESQUIEU 2000, idézi TAKÁCS 2016). Az állam pozícióját erősítő felfogás képviselői közül Woodrow Wilson a klasszikus hatalommegosztási törekvések ellenére azt vallja, hogy mindig van egy hatalmi központ, ezért a közigazgatás feladata, hogy ezt fenntartások nélkül szolgálja, és a jogi előírásokat következetesen végrehajtsa (HAZAFI, SZAKÁCS 2016). Max Weber szerint az ideálisan szervezett bürokrácia a lehető legjobb szervezeti forma, amely stabil, fegyelmezett és megbízható. Így lehet tömegmértékű közigazgatási tevékenységet végezni. Weber a bürokrácia fő előnyeinek a szakszerűséget, a kiszámíthatóságot és a személytelenséget (harag és részrehajlás nélküli ügyintézés) tekintette. Weber határozta meg először az ideális bürokratikus szervezet jellemzőit. A központi fogalmak a következők: munkamegosztás, szabályozottság, hierarchia, aktaszerűség (írásbeliség), szakmai hozzáértés és tárgyilagosság (WEBER 1979, idézi HAZAFI, SZAKÁCS 2016). Ezekben a modellekben még nem foglal el lényeges pozíciót az állampolgár közérthető tájékoztatása.

Az új közigazgatás (New Public Administration) irányzat törekvéseiből ezúttal csak azt emelem ki, hogy a közigazgatás működésében már az egyén, a csoportok, a társadalmi osztályok és az egész társadalom értékei is fontosak. Megfogalmazódik, hogy a társadalomnak az állam felett kontrollt kell gyakorolnia, és az állam működése során figyelembe kell venni a társadalmi igényeket is (HAZAFI, SZAKÁCS 2016). Mindez pedig nem működhet nyílt, közérthető kommunikáció nélkül.

A klasszikus közigazgatási modelleket kritizáló irányzatok közül a Human Relations és az intézményi (institucionalista) iskola már hangsúlyt helyez a szervezeten belüli kommunikációra is. A közösségi választások (Public Choice) irányzat felfogásában megjelenik az ügyfél-ügyintéző kapcsolat fontossága, ami értelmezésem szerint már a közérthető közigazgatási kommunikáció gondolatának a csírája. Ebben az iskolában már megjelennek olyan üzleti menedzsmentre jellemző megoldások is, amelyeket bevezetésre javasolnak a közigazgatásba (ahogy ez az iskola nevezi: a

közmenedzsmentbe) is (HAZAFI, SZAKÁCS 2016). Az üzleti életben pedig kulcs tényező a világos, nyílt, érthető ügyfélkommunikáció, adott esetben profit múlik rajta.

A 20. század hetvenes, nyolcvanas éveiben bontakozott ki az a társadalom- vagy piacbarát modell, amely a közigazgatás alacsony hatékonyságára, tehetetlenségére, a rosszul működő (már nem a Weber szerinti ideális) bürokráciára, valamint a II. világháborút követő időszakban kifejlődött jóléti állam válságára adott választ. Ez az új közmenedzsment (New Public Management, NPM) iskola. Ennél a felfogásnál egyszerűbben jelenik meg a kormányzás hatékonysága és elszámoltathatósága iránti igény. A közszolgálat eredményességének növeléséhez hozzájárul a felhasználók, állampolgárok tájékozódásának a megkönnyítése. Az új közmenedzsment felfogásának középpontjában a piaci típusú mechanizmusok átvétele áll, a magánvállalati menedzsmentben alkalmazott technikákat alkalmazza a közigazgatásban is, hogy a közigazgatási szolgáltatások középpontjában a fogyasztó, azaz az ügyfél megelégedése álljon. Mindez erőteljes hangsúlyt helyez a nyilvános, közérthető, világos kommunikációra (HAZAFI, SZAKÁCS 2016). Azt azonban meg kell jegyezni, hogy azokban az országokban, amelyekben a piaci kultúra, a versenyszemlélet nem tekinthet vissza nagy múltra (számos ilyen van), ott könnyen visszajára fordulhatnak az NPM folyamatai, és például éppen a közigazgatási szervezetek belső versengése miatt szorul háttérbe az ügyfél, az állampolgár (és áttételesen az állam) érdeke is.

A jó kormányzás (Good Governance) irányzatában nagyobb szerepet kap a nyilvánosság, a közvetlen állampolgári részvétel a közügyek intézésében (HAZAFI, SZAKÁCS 2016). Ez véleményem szerint egyértelműen a közérthető, nyílt kommunikáció fontosságát emeli ki.

A többi közül itt utoljára az új weberizmus, más néven új weberiánus állam (Neo-Weberian State – NWS) modelljéből emelem ki a nyílt, közérthető kommunikáció fontosságára utaló szempontokat. A múlt század hetvenes éveinek végén kezdett kibontakozni ez az irányzat, amely a 2008-ban kirobbant gazdasági világválság, valamint az új közmenedzsment kritikájának hatására manapság Európa számos országában meghatározó közigazgatási modell. Az NWS az erős állam szükségességét hirdeti, amellet, hogy a közszolgálatnak az állampolgárok szükségleteinek, igényeinek kiszolgálása irányába kell fordulnia (HAZAFI, SZAKÁCS 2016). Minden eddigi iskolával szemben itt a legfontosabb a nyilvános szintéren zajló, közérthető, világos közigazgatási kommunikáció szükségessége.

Jól látható, hogy a közigazgatás működését leíró modellekben evolúciószerűen megjelenik és egyre erősebbé válik a közhatalmi szervek, a közigazgatás és általában véve a hivatal működése során a nyílt, közérthető kommunikáció igénye. Ehhez pedig hozzájárul a fentebb már elemzett információs társadalmi környezet és a hálózati kultúra.

3. A KÖZIGAZGATÁSI PROGRAMOK

A Magyar Zoltán Közigazgatás-fejlesztési Program a 2010–2014 közötti időszakban jelölte ki a magyar közigazgatás megreformálásának irányait. A program sarokpontjai a következők: az államszervezet és a folyamatok egyszerűsítése, a

kiszámítható, átlátható ügyintézés, a munkafolyamatok tervezésének professzionizálása, az átlátható működést szolgáló feladatkataszter összeállítása. Itt már megjelenik az érthetőség szempontrendszere: „A Magyar Program célrendszere szerint érthető szövegezésű (nem gőgös) és egyszerű szerkezetű (összinte) jogszabályokat kell írni.” (Magyar Program 2011: 32).

A Közigazgatás- és közszolgáltatás-fejlesztési stratégia (a továbbiakban: Stratégia) a Magyar Programra épül, annak folytatása: a 2014 és 2020 közötti időszak terveit fogalmazza meg. Központi célja a szolgáltató állam kialakítása. Ennek lényege, hogy az állam professzionálisan, megbízhatóan, kiszámíthatóan, jogszerűen, költséghatékonyan és szervezeten, valamint ügyfélközpontúan működjön. Itt már világosan megfogalmazódik a közérthető hivatalos kommunikáció igénye. Ebben a programban található meg vizsgálati kontextusom másik lényeges eleme, az információs társadalom elvárásrendszere is. A Stratégia szorgalmazza, hogy ki kell alakítani és folyamatosan fejleszteni kell az elektronikus közigazgatást. Digitális adatbázisokat kell szervezni a közigazgatás és általában a hivatali működés adataiból, ki kell fejleszteni és támogatni kell az ügyfélközpontú informatikai rendszereket (Közigazgatás- és közszolgáltatás-fejlesztési stratégia 2014–2020). Ez egybecseng az információs társadalom fentebb már kifejtett kommunikációs folyamataival.

Azt viszont meg kell jegyezni, hogy egyik nagy közigazgatás-fejlesztési stratégiánkban sincs részletesen kidolgozva a kommunikációs elem, nincsenek lebontva a stratégiai célok a megvalósításukhoz szükséges nyelvi és kommunikációs szempontokra, pedig enélkül nem lehet elérni a célokat. Az a hivatali szektor, az a közhatalmi ágazat fogja a nyilvánosság elismerését elnyerni, amelyik (a jogállamiság evidens kritériumain kívül) a közérthető, nyílt, a mindenkori ügyfél elvárásainak megfelelő kommunikációs megoldásokat választja.

4. A HIVATALOS SZÖVEGEK NYELVI KÖVETELMÉNYEIRE VONATKOZÓ JOGI SZABÁLYOZÁS

A hivatali működés és kommunikáció alapja a jog. Az általános társadalmi normák és nyelvi elvárások mellett a jogszabályok szövegére számos általános ajánlás, szabályozás és jogszabályi követelmény is utal. Voltaképpen minden ideillő kodifikáció a címzettek, a felek számára való közérthetőség igényét célozza. Ezek közül ezúttal csak néhányat emelek ki.

A nemzetközi ajánlások (pl. Bírák Magna Chartája, Vilniusi nyilatkozat) mellett az Alaptörvény tisztességes eljárásra vonatkozó általános rendelkezéseiből is levezethető a közérthető, világos jogi (és hivatalos) fogalmazás kritériuma, számos jogszabály is rendelkezik áttételesen vagy konkrétan a jogi nyelvi kritériumokról. Ezek általában a jogalkotási folyamatra vonatkoznak, de a jogalkalmazás, a közigazgatás számára is fontosak. A 61/2009. (XII. 14.) IRM rendelet szól a jogszabályszerkesztésről. A 2. § így szól: „A jogszabály tervezetét a magyar nyelv szabályainak megfelelően, világosan, közérthetően és ellentmondásmentesen kell megszövegezni.” Ez a szabály elég homályos, túl tág keretet határoz meg, de legalább konkrétan megjelenik a közérthetőség fogalma is. A rendelet a későbbiekben szabályoz jó néhány nyelvi, nyelv-

használati tényezőt: a szinonimák kerülését és a felsorolások logikáját, a rövidítések használatát, a kötőszóhasználatot (itt elsősorban a világos, egyértelmű logikai viszony tükrözését tartják szem előtt), részletesen szabályozza a címadás és a hivatkozás módjait. A többi közül ezúttal már csak a jogalkotásról szóló 2010. évi CXXX. törvény 2. § (1) bekezdését emelem ki: „A jogszabálynak a címzettek számára egyértelműen értelmezhető szabályozási tartalommal kell rendelkeznie.” A címzett számára való egyértelmű értelmezhetőség igénye a közérthetőség és az egész hivatalos kommunikáció szempontjából igen fontos rendelkezés.

A digitális kultúra, az információs társadalom környezetében könnyebben válhat közügy olyan témákból, amelyek korábban rejtőzködtek, a felszín alatt voltak. Ezt az igényt próbálják kielégíteni a következő fejezetben olvasható nyelvstratégiai lépések.

5. A KÖZÉRTHETŐSÉG ÉS A JOGALANY ÉRDEKÉNEK ELŐTÉRBE KERÜLÉSE A NYELVSTRATÉGIÁBAN

A kormány által alapított Magyar Nyelvstratégiai Intézet (MANYSI) közvetítő szerepet játszott a nyelvtudomány, az egyes szakterületek és a kormányzat között. Az egyik jelentős stratégiai célja éppen a közigazgatás és a hivatali nyelv közérthetőségének biztosítása. A stratégiai cél érdekében a MANYSI számos lépést tett. *A Jogalkotás érthetően – A pontos fogalmazás művészete* című kötetben már előkerül a jogi szövegek közérthető megfogalmazásának gondolata, és az erre irányuló nemzetközi gyakorlat is (KATONA, MALECZKI 2016).

A Nemzeti Közszerológiai Egyetem Közszerológiai Média és Kommunikáció Tanulmányok Programja a MANYSI-val együttműködve Nyelvstratégiai Kutatócsoportot hozott létre, amely kutatási, tananyagfejlesztési, publikációs tevékenységet végez a közszerológiai kommunikáció területén, és az egyetem közszerológiai képzéseibe folyamatosan építi be a közérthető, hatékony és médiaképes közszerológiai, hivatalos kommunikáció szempontjait. Ez a munkacsoport készítette el *A rendvédelmi közlemények elemzése* című útmutató kötetet, amely a Belügyminisztérium belső használatú szakanyaga, és a rendőrségi sajtóközleményeket elemzi a közérthetőség szempontjából, tanácsokat ad a hatékony, szakszerű és közérthető rendvédelmi nyelvhasználatra (ANTAL, BÓDI 2016). Ugyanilyen célt szolgál a szintén belső használatra szánt bírósági sajtóközleményeket elemző tanácsadó szakmai anyag (*A bírósági szervezet sajtóközleményei a médiaképesség tükrében*. Országos Bírósági Hivatal, 2018).

A MANYSI a Magyar Alkalmazott Nyelvészek és Nyelvtanárok Országos Egyesületével (MANYE) és az MTA Magyar Nyelvi Osztályközi Állandó Bizottságával lebonyolította a Magyar szaknyelvek a Kárpát-medencében című nemzetközi magyar szaknyelvi konferenciát 2017. január 18–20. között. A konferencián jelentős szerepet töltött be a jogi szaknyelv tematikája: plenáris előadás és önálló szekció is foglalkozott vele. A konferencia tanulmánykötete megjelent nyomtatásban is (BÓDI, SZ. HEGEDŰS, SZÖLLŐSY-SEBESTYÉN 2018).

Fontos lépés volt, hogy a MANYSI 2017 őszén megrendezett egy közigazgatási nyelvvel foglalkozó kerekasztal-tanácskozást, amelyen a közigazgatás, a szaknyelv-kutatás és a nyelvstratégia szereplői mellett bírósági, adóhatósági, egyetemi szakértők és képviselők is részt vettek. Ez a tanácskozás lényegesen hozzájárult ahhoz, hogy a közigazgatás, a jog közérthető kommunikációjának gondolata elterjedjen a szakterület képviselőinek körében.

Jelentős kutatások zajlanak a jogi szaknyelvről a Miskolci Egyetemen, felépült a jogi szövegekből álló Miskolc Jogi Korpusz, amelyen a jogi szaknyelv és a közérthetőség kapcsolatát is vizsgálják. *A tisztességes eljárás nyelvi aspektusai – A jogi nyelv hatása a joghoz való hozzáférés érvényesülésére* című OTKA kutatás (K-112172) 2014. szeptember 1. és 2018. augusztus 31. között zajlott a Miskolci Egyetem Jogelméleti és Jogszociológiai Tanszékének keretében számos nyelvész közreműködésével, prof. dr. Szabó Miklós vezető kutató irányításával. A kutatási programot lezáró és az eredményeit összefoglaló kötet 2018 végén jelent meg (SZABÓ, VINNAI 2018), ezzel a témával kapcsolatos Vinnai Edina monográfiája is (VINNAI 2017).

Igen fontos eredmény, hogy 2017 óta megjelenik nyomtatásban és online formában is a *Magyar Jogi Nyelv* című folyóirat, amely a jogi terminológia, a jogi szaknyelv, a jogalkotás nyelvi és kommunikációs kérdéseit, valamint a jogi szaknyelv közérthetőségének a problematikáját folyamatosan felszínen tartja (<https://joginyelv.hu/>). Ezzel együtt újra hangsúly helyeződik a hivatali nyelv korábbi kutatásaira is (KURTÁN 2003, a Szaknyelvoktatók és Kutatók Országos Egyesülete, a MANYE rendezvényei és kiadványai).

A bíróságok sokat tesznek a közérthető szakmai nyelvhasználat fejlesztése és fenntartása érdekében. 2013-ban alkotta meg egy munkabizottság a Kúria számára a *Stíluskönyvet*, amelynek az alcíme világosan meghatározza a szöveg motivációját és keretrendszerét: *Útmutató a kúriai határozatok szerkesztéséhez*. Ez egy olyan, belső használatra szánt szabálykönyv, amely a kúria jogászainak és más, külső szakértőknek az együttműködésével fogalmaz meg (a bírói működés sajátosságait figyelembe tartva) nem kötelező érvényű ajánlásokat a bírói eljárások során megalkotott határozatok nyelvi, kommunikációs és stilisztikai szempontjaira. Ez a kötet voltaképpen (tágabb értelemben vett) normarendszert kodifikál. 2017-ben a Magyar Igazságügyi Akadémia lebonyolította a *Közérthetőség és szakszerűség a bírósági jogalkalmazásban* elnevezésű szakmai rendezvényt, s ennek nyitó konferenciáján, 2017. január 31-én bemutatta azt a képzési programot, amelyen az év során az ország összes bírójának és bírósági ügyintézőjének részt kellett vennie (ennek a képzési programnak a kidolgozásában és lebonyolításában is részt vett a MANYSI is). A téma azóta is folyamatosan napirenden van a bírói szervezetben, mert 2018 végére készült el az imént említett bírósági sajtóközleményeket elemző tanácsadó szakmai anyag. Emellett a bíróságok számára egy munkacsoport 2019 elején kidolgozta belső használatra a *Kézikönyv a bírósági határozatok szerkesztéséhez polgári ügyekben* című tanácsadó anyagot.

A MANYSI 2018 óta folyamatosan, egyre intenzívebben együttműködik a Nemzeti Adó- és Vámhivatallal. Az elemzések az adóhatóság belső, közérthetőségi

képzési programjának segédanyagaivá váltak. Majd a MANYSI jogutódja 2019-től egy munkacsoport tagjaként közreműködik a NAV kommunikációját közérthetővé tevő program lebonyolításában. Ez azért fontos lépése a terület nyelvstratégiájának, mert a NAV minden adózó polgárral, vállalkozással kommunikál, és már az adóhatóság vezetésében is konkrét szándék van arra, hogy a közérthetőség terén előrelépjen a hivatal.

A digitális korszakban a hivatali nyelvvel szemben támasztott leglényegesebb nyelvhasználati követelmény a közérthetőség, a hivatali adatok elektronikus hozzáférhetősége és egyszerű használata. A hivatali működés és a kommunikáció az információs társadalomban a korábbi zárt szerkezetből egyre inkább nyitottá válik, közügy lett a közérthető hivatali kommunikáció.

IRODALOM

- [1] *A bírósági szervezet sajtóközleményei a médiaképesség tükrében.* Országos Bírósági Hivatal, 2018.
- [2] Antal Zsolt, Bódi Zoltán (szerk.) (2016). *Útmutató a rendőrségi közlemények célszerű és szabatos megfogalmazásához. Rendvédelmi kommunikáció I.* Egyetemi jegyzet, belső használatra. Budapest: Nemzeti Közszerkezet Egysége.
- [3] Bódi Zoltán, Katona József Álmos (szerk.) (2018). *Gazdaság és szaknyelv. Tanulmányok.* Budapest: L'Harmattan.
- [4] Bódi Zoltán, Sz. Hegedűs Rita, Szöllősy-Sebestyén András (szerk.) (2018). *Magyar szaknyelvek a Kárpát-medencében. Segédkönyvek a nyelvészet tanulmányozásához 202.* Budapest: Tinta Könyvkiadó, Magyar Nyelvstratégiai Intézet, Magyar Alkalmazott Nyelvészek és Nyelvtanárok Egyesülete.
- [5] Bódi Zoltán (2005). Szimbolikus írásbeliség az internetes interakcióban. In Balázs Géza, Bódi Zoltán (szerk.): *Az internetkorszak kommunikációja.* Tanulmányok. Budapest: Gondolat Kiadó, pp. 195–212.
- [6] Hazafi Zoltán, Szakács Gábor (2016). 8. Humán erőforrás és közszolgálati menedzsment. In *Közigazgatási szakvizsga. Általános közigazgatási ismeretek. IV. modul: Közigazgatás-szervezési és vezetési ismeretek.* Harmadik, hatályosított kiadás, Budapest, Pécs: Dialóg Campus Kiadó, pp. 99–152.
- [7] Katona József Álmos, Maleczki József (szerk.) (2016). *Jogalkotás érthetően – A pontos fogalmazás művészete. Clear Writing.* Budapest: Magyar Nyelvstratégiai Intézet.
- [8] *Közigazgatás- és közszolgáltatás-fejlesztési stratégia 2014–2020.*
- [9] Krug, Steve (2008). *Ne törd a fejem! – Felhasználóbarát webdizájn.* Budapest: HVG Könyvek.

- [10] Kurtán Zsuzsa (2003). *Szakmai nyelvhasználat*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó.
- [11] Magyary Zoltán *Közigazgatás-fejlesztési program (MP 11.0). A haza üdvére és a köz szolgálatában*. Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium, 2011. június 10.
- [12] Magyary Zoltán (1942). *Magyar közigazgatás. A közigazgatás szerepe a XX. sz. államában. A magyar közigazgatás szervezete működése és jogi rendje*. Budapest: Királyi Magyar Egyetemi Nyomda.
- [13] Molnár Attila (2018). Az Aegon Biztosító szerepe a terminológia és a pénzügyi ismeretek terjesztésében. Előadás. *Gazdaság, pénzügy és szaknyelv* című konferencia, Budapest: Magyar Nyelvstratégiai Intézet, 2018. október 4.
- [14] Montesquieu (2000). *A törvények szelleméről*. Budapest: Osiris Kiadó – Attraktor.
- [15] Pintér Róbert (2007). Úton az információs társadalom megismerése felé. In Pintér Róbert (szerk.): *Az információs társadalom. Az elmélettől a politikai gyakorlatig*. Tankönyv. Budapest: Gondolat – Új Mandátum, pp. 11–28.
- [16] Szabó Miklós, Vinnai Edina (szerk.) (2018). *A törvény szavai*. Miskolc: Bíbor Kiadó (Prudentia Iuris sorozat 33).
- [17] Takács Albert, dr (2016). 2. Az állami szervek rendszere. In *Közigazgatási szakvizsga. Általános közigazgatási ismeretek. I. modul: A központi állami szervek rendszere*. Első hatályosított kiadás, Budapest, Pécs: Dialóg Campus Kiadó, pp. 57–130.
- [18] Vinnai Edina (2017). *Jog és nyelv határán. A jogi nyelvhasználat nemzetközi és hazai kutatása*. Budapest: Gondolat Kiadó.
- [19] Weber, Max (1979). *Gazdaságtörténet. Válogatott tanulmányok*. Budapest: Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.

INTERNETES ÉS JOGI FORRÁSOK

- [20] *Bírák Magna Chartája*. Strasbourg, 2010.
- [21] *Stíluskönyv. Útmutató a kúriai határozatok szerkesztéséhez*. Budapest, 2013.
- [22] *Vilniusi Nyilatkozat az igazságszolgáltatás előtt álló kihívásokról és lehetőségekről a jelenlegi gazdasági környezetben*. Igazságszolgáltatási Tanácsok Európai Hálózata, 2011.
- [23] *2010. évi CXXX. törvény a jogalkotásról*.
- [24] *61/2009. (XII. 14.) IRM rendelet a jogszabályszerkesztésről*.

-
- [25] *A bírósági igazgatás további elektronizálása – „Digitális Bíróság” projekt. KÖFOP-1.0.0.-VEKOP-15-2017-00052.* <http://projektjeink.birosag.hu/digitalis-birosag> (Utolsó letöltés: 2019. április 8.)
- [26] *Bírósági határozatok gyűjteménye.* <https://birosag.hu/birosagi-hatarozatok-gyujtemeny> (Utolsó letöltés: 2019. április 8.)
- [27] *Cégkereső.* Céginformáció.hu Kft., <https://www.ceginformacio.hu/> (Utolsó letöltés: 2019. április 8.)
- [28] *Cégtár.* Opten, <https://www.opten.hu/ceginformacios-szolgaltatasok/cegtar> (Utolsó letöltés: 2019. április 8.)
- [29] *Igazságügyi Minisztérium, Céginformációs és az elektronikus cégeljárásban közreműködő szolgálat.* <https://www.e-cegjegyzek.hu/?index> (Utolsó letöltés: 2019. április 8.)
- [30] *Magyar Közlöny.* Online kiadás. <https://magyarkozlony.hu/> (Utolsó letöltés: 2019. április 8.)
- [31] *Magyarország Alaptörvénye.* 2011. április 25.
- [32] *Mintegy ötmillió elektronikus irat a bíróságokon.* Országos Bírósági Hivatal, <https://birosag.hu/hirek/kategoria/birosagokrol/mintegy-otmillio-elektronikus-irat-birosagokon> (Utolsó letöltés: 2019. április 8.)
- [33] *Nemzeti jogszabálytár.* <http://www.njt.hu/> (Utolsó letöltés: 2019. április 8.)